

Ευρωπαϊκή έκθεση για τα ναρκωτικά 2014

Όλο και πιο πολύπλοκο, γίνεται το ζήτημα των ναρκωτικών στην Ευρώπη, καθώς εμφανίζονται νέες προκλήσεις που εγείρουν ανησυχίες για τη δημόσια υγεία. Σε αυτή τη διαπίστωση καταλήγει η ευρωπαϊκή έκθεση για τα ναρκωτικά 2014 που δόθηκε σήμερα στη δημοσιότητα από τον Οργανισμό της ΕΕ για τα ναρκωτικά (EMCDDA), στη Λισαβόνα. Παρότι στην έκθεση καταγράφονται ορισμένες θετικές ενδείξεις όσον αφορά τις «γνωστές» ουσίες, στο μεγαλύτερο μέρος της διαπιστώνει νέες απειλές που προέρχονται από τις συνθετικές ουσίες, περιλαμβανομένων των διεγερτικών ουσιών, των νέων ψυχοδραστικών ουσιών και των φαρμακευτικών προϊόντων, που αποκτούν όλο και πιο σημαντική θέση σε μια ευρωπαϊκή αγορά ναρκωτικών, η οποία συνεχώς μεταβάλλεται.

Η Ευρωπαϊά επίτροπος Εσωτερικών Υποθέσεων, Σεσίλια Μάλμστρομ, δήλωσε φανερά ανήσυχη: «Είμαι ιδιαίτερα θορυβημένη από το γεγονός ότι τα ναρκωτικά που καταναλώνονται σήμερα στην Ευρώπη ενδέχεται να είναι ακόμη πιο επιβλαβή για την υγεία των χρηστών σε σχέση με το παρελθόν. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η "έκσταση" και η κάνναβη που πωλούνται στους δρόμους γίνονται ισχυρότερες. Φέτος, το σύστημα έχει ήδη καταγράψει τέσσερις νέες ουσίες που συνδέονται με περιστατικά οξείας τοξίκωσης και θανάτους στα κράτη μέλη». Η επίτροπος πρόσθεσε ότι οι διωκτικές Αρχές στην Ευρώπη έρχονται όλο και πιο συχνά αντιμέτωπες με μικρά πακέτα φαινομενικά ακίνδυνων ουσιών σε μορφή σκόνης που μεταφέρονται εύκολα και συνήθως περιέχουν χιλιάδες ατομικές δόσεις.

Ο διευθυντής του EMCDDA, Βόλφγκανγκ Γκετζ (Wolfgang Götz), εξήγησε ότι η συνολική εικόνα, στην Ευρώπη, δείχνει ότι έχει σημειωθεί πρόοδος σε ορισμένους σημαντικούς στόχους για την υγεία των χρηστών και την προληψη, οι οποίοι είχαν τεθεί στο παρελθόν. Όμως, τόνισε ότι «αν κάποιος μείνει μόνο στη συνολική εικόνα της Ευρώπης, δεν θα μπορέσει να αντιληφθεί τις σημαντικές διαφορές που παρατηρούνται από χώρα σε χώρα». Όπως διαπιστώνει η έκθεση, οι πρόσφατες επιδημικές εξάρσεις του ιού HIV σε χρήστες ναρκωτικών σε Ελλάδα και Ρουμανία, σε συνδυασμό με τα συνεχιζόμενα προβλήματα σε κάποιες χώρες της Βαλτικής, ανακόπτουν την πρόοδο όσον αφορά τη μείωση του αριθμού των νέων κρουσμάτων μόλυνσης, λόγω χρήσης ναρκωτικών στην Ευρώπη.

Ενώ το 2010, η Ελλάδα και η Ρουμανία αντιπροσώπευαν ελαφρώς άνω του 2% του συνολικού αριθμού των νεοδιαγνωσθέντων κρουσμάτων που συνδέονται με την ενέσιμη χρήση ναρκωτικών στην ΕΕ, το 2012 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε περίπου 37% (με την Ελλάδα να αναφέρει ποσοστό 42,9 κρουσμάτων ανά εκατομμύριο πληθυσμού και τη Ρουμανία 8,0 κρούσματα). Βέβαια, τα νεότερα ελληνικά στοιχεία που αναφέρονται στο β' εξάμηνο του 2013 κάνουν λόγο για σταθεροποίηση των νέων μολύνσεων.

ΤΑ ΝΕΑ ΑΓΝΩΣΤΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Η έκθεση κρούει τον κώδωνα του κινδύνου, προειδοποιώντας για την αντικατάσταση της ηρωίνης από άλλες ουσίες, όπως τα συνθετικά οπιοειδή. Οι εν λόγω ουσίες, οι οποίες παρασκευάζονται παράνομα, περιλαμβάνουν τις υψηλής δραστηριότητας φαιντανύλες και ουσίες που χρησιμοποιούνται στη θεραπεία υποκατάστασης οπιοειδών (πχ. μεθαδόνη, βουπρενορφίνη). Το 2012, 17 χώρες ανέφεραν ότι ποσοστό άνω του 10% των χρηστών που εισήχθησαν σε θεραπεία για πρώτη φορά σε εξειδικευμένα κέντρα απεξάρτησης, έκανε χρήση οπιοειδών πέραν της ηρωίνης.

Η χρήση μεθαμφεταμίνης, παραδοσιακά χαμηλή στην Ευρώπη και εντοπισμένη κυρίως στην Τσεχική Δημοκρατία και στη Σλοβακία, φαίνεται τώρα να εξαπλώνεται (πχ στη Γερμανία). Ανησυχητικές εκθέσεις από τη νοτιανατολική Ευρώπη (Ελλάδα, Κύπρο, Τουρκία) επισημαίνουν ότι «το κάπνισμα κρυσταλλικής μεθαμφεταμίνης αποτελεί περιορισμένο μεν, αλλά αναδυόμενο, πρόβλημα, με πιθανότητα εξάπλωσης στους ευάλωτους πληθυσμούς. Πέραν αυτού, εντοπίστηκαν νέες τάσεις ενέσιμης χρήσης μεθαμφεταμίνης σε μικρές ομάδες ομοφυλόφιλων ανδρών σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες».

Η αύξηση στον αριθμό, τον τύπο και τη διαθεσιμότητα των νέων ψυχοδραστικών ουσιών στην Ευρώπη δεν αφήνουν να διαφανεί καμία ένδειξη υποχώρησης, δηλώνει το EMCDDA. Κάποια από τα νέα ναρκωτικά παράγονται στην Ευρώπη, σε παράνομα εργαστήρια. Συνήθως, εισέρχονται νόμιμα με τη μορφή σκόνης από την Κίνα και την Ινδία στην Ευρώπη, όπου υφίστανται επεξεργασία, συσκευάζονται και πωλούνται είτε ως «νόμιμα διεγερτικά» προϊόντα ή «προϊόντα χημικής έρευνας», είτε απευθείας στην παράνομη αγορά ναρκωτικών.

Το διαδίκτυο συνεχίζει να παίζει βασικό ρόλο ως προς τη διαμόρφωση της αγοράς των νέων ψυχοδραστικών ουσιών. Το 2013, το EMCDDA εντόπισε περίπου 650 ιστοσελίδες που πωλούσαν αυτές τις ουσίες σε Ευρωπαίους. Επιπλέον, η αγορά νέων και «παλιών» ναρκωτικών μέσω ιστοσελίδων που δρουν στο λεγόμενο «κρυμμένο διαδίκτυο» -παράνομα, ηλεκτρονικά δίκτυα που διατηρούν την ανώνυμη επικοινωνία των χρηστών- συνιστά νέα πρόκληση για τις δικτυικές Αρχές.

Ο διευθυντής του EMCDDA, Β. Γκετζ, συμπέρανε ότι πριν από μια δεκαπενταετία, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη- μέλη επέδειξαν μεγάλη διορατικότητα επενδύοντας σε ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης της ΕΕ για τις νέες ψυχοδραστικές ουσίες, το οποίο σήμερα τυγχάνει παγκόσμιου σεβασμού. «Είμαι πεπεισμένος ότι το σύστημα μπορεί να ενισχυθεί περαιτέρω. Ωστόσο αισθάνομαι βαθύτατη ανησυχία για το γεγονός ότι αυτός ο

μηχανισμός υπόκειται σε αυξανόμενες πιέσεις και ενδεχομένως κινδυνεύει σε περίπτωση που δεν διαθέτει επαρκείς πόρους» κατέληξε.

Σύμφωνα με την έκθεση της Ε.Ε., η ηρωίνη συμμετέχει λιγότερο απ' ό,τι στο παρελθόν στο πρόβλημα των ναρκωτικών στην Ευρώπη, ενώ αυξάνεται η χρήση των διεγερτικών ουσιών, των συνθετικών ναρκωτικών, συνθετικής κάνναβης και των φαρμακευτικών προϊόντων. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η συνολικά θετική τάση σε επίπεδο ΕΕ, έρχεται σε απόλυτη αντίθεση με τις ανησυχητικές εξελίξεις που παρατηρούνται σε κάποιες χώρες.

Ενδεικτικά, αναφέρονται τα στοιχεία για τους θανάτους από υπερβολική δόση και τις συνδεόμενες με τη χρήση ναρκωτικών μολύνσεις από τον ιό HIV, δύο από τις σοβαρότερες συνέπειες της χρήσης. Παρά τις πτωτικές τάσεις για την ηρωίνη, οι ερευνητές εκφράζουν μεγάλη ανησυχία για τα υποκατάστατά της. Αν και οι εκτιμήσεις για την παγκόσμια παραγωγή ηρωίνης παραμένουν σε υψηλά επίπεδα, συνολικά οι δείκτες για την ηρωίνη παραμένουν σε γενικές γραμμές αμετάβλητοι ή ακολουθούν πτωτική τάση.

ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΟΥΝ ΤΗΝ ΗΡΩΙΝΗ ΜΕ ΠΙΟ ΔΡΑΣΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

Ωστόσο, αυτές οι θετικές εξελίξεις τίθενται εν αμφιβόλω από κάποια εθνικά δεδομένα. Οι πρόσφατες επιδημικές εξάρσεις του ιού HIV σε χρήστες ναρκωτικών σε Ελλάδα και Ρουμανία, σε συνδυασμό με τα συνεχιζόμενα προβλήματα σε κάποιες χώρες της Βαλτικής, ανακόπτουν την πρόοδο όσον αφορά τη μείωση του αριθμού των νέων κρουσμάτων μόλυνσης λόγω χρήσης ναρκωτικών στην Ευρώπη. Η εξέλιξη αυτή φαίνεται εν μέρει να σχετίζεται με την υποκατάσταση της ηρωίνης από άλλες ουσίες, μεταξύ άλλων συνθετικά οπιοειδή και διεγερτικά.

Ενώ ο αριθμός των θανάτων που συνδέονται με χρήση ηρωίνης μειώνεται, ο αριθμός των θανάτων που συνδέονται με χρήση συνθετικών οπιοειδών αυξάνεται σε κάποιες χώρες και έχει πλέον ξεπεράσει τον αριθμό των θανάτων που οφείλονται στην ηρωίνη. Τα εξαιρετικά υψηλά ποσοστά θανάτων από υπερβολική δόση ναρκωτικών που αναφέρονται στην Εσθονία, για παράδειγμα, σχετίζονται με τη χρήση ουσιών που ανήκουν στην οικογένεια της φαιντανύλης, ενός υψηλής δραστηριότητας συνθετικού οπιοειδούς.

Το 2013, το EMCDDA (Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τα Ναρκωτικά) συνέχισε να λαμβάνει αναφορές για την εμφάνιση τόσο ελεγχόμενων όσο και μη ελεγχόμενων φαιντανυλών στην αγορά ναρκωτικών, στην Ευρώπη. Ανάμεσα στις ουσίες που κοινοποιήθηκαν μέσω του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης της ΕΕ, το 2013, ήταν και μία φαιντανύλη που δεν

είχε κυκλοφορήσει ποτέ στο παρελθόν. Η ανίχνευση της παρουσίας των ουσιών αυτών είναι ιδιαίτερα δυσχερής, καθώς στα τοξικολογικά δείγματα, συνήθως, περιέχονται σε πολύ μικρές ποσότητες.

Τα περισσότερα περιστατικά υπερδοσολογίας παρατηρούνται σε χρήστες που έχουν καταναλώσει περισσότερες της μίας ουσίες και, ως εκ τούτου, η τεκμηρίωση της αιτιολογικής σχέσης συχνά αποδεικνύεται προβληματική. Με δεδομένη τη συνεχή διάθεση νέων ψυχοδραστικών ουσιών στις αγορές ναρκωτικών, εκφράζεται η ανησυχία ότι μπορεί να διαλάθουν της προσοχής λιγότερο γνωστές και λιγότερο μελετημένες ουσίες, που έχουν συντελέσει στα θανατηφόρα περιστατικά. Η υψηλή δραστικότητα ορισμένων συνθετικών ουσιών περιπλέκει περαιτέρω την ανίχνευσή τους, δεδομένου ότι οι συγκεντρώσεις τους στο αίμα είναι πολύ χαμηλές.

ΠΑΝΩ ΑΠΟ 350 ΝΕΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΣΤΟ ΜΙΚΡΟΣΚΟΠΙΟ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ

Το 2013 κοινοποιήθηκαν, μέσω του συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης της ΕΕ, 81 νέες ψυχοδραστικές ουσίες, ανεβάζοντας τον αριθμό των παρακολουθούμενων ουσιών σε περισσότερες από 350. Επίσημες αξιολογήσεις κινδύνου διενεργούνται για ουσίες για τις οποίες υπάρχουν υποψίες ότι προκαλούν σημαντικές επιβλαβείς συνέπειες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το 2013, διενεργήθηκε αξιολόγηση κινδύνου για δύο ουσίες, ενώ έως τον Απρίλιο του 2014 διενεργήθηκε αξιολόγηση κινδύνου για τέσσερις ακόμη και αναμένονται περισσότερες.

Ανησυχητικές είναι οι ενδείξεις ότι οι παραγωγοί ναρκωτικών, στρέφονται στη μεθαμφεταμίνη και την πωλούν σε περιοχές της Κεντρικής Ευρώπης. Όπως αναφέρεται στην έκθεση, αυτό το γεγονός «αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη εξέλιξη, την υιοθέτηση δηλαδή, από τις εγκληματικές ομάδες, μιας καιροσκοπικής προσέγγισης που χαρακτηρίζεται πλέον από τη διακίνηση περισσότερων του ενός διασυνδεδεμένων προϊόντων χρήσης. Αυτό αποδεικνύεται και από τις εγκληματικές ομάδες που στο παρελθόν εμπλέκονταν στη διακίνηση ηρωίνης και πλέον αναφέρεται ότι διακινούν κοκαΐνη και μεθαμφεταμίνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, χρησιμοποιώντας τις καθιερωμένες οδούς διακίνησης της ηρωίνης».

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλούν οι νέες αναφορές για κάπνισμα μεθαμφεταμίνης σε Ελλάδα και Τουρκία, κάτι που δεν είχε παρατηρηθεί στο παρελθόν, με δεδομένους τους πιθανούς κινδύνους που εγκυμονεί για την υγεία η χρήση της ουσίας με τον τρόπο αυτόν. «Ο αυξανόμενος δυναμισμός, η παγκοσμιοποίηση και η καινοτομία της σύγχρονης αγοράς ναρκωτικών αποδεικνύεται επίσης από την επανεμφάνιση υψηλής ποιότητας "έκστασης" σε σκόνη και δισκία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αλλού. Αυτό είναι μάλλον απόρροια των

εισαγωγών εκ μέρους των παράνομων παραγωγών μη ελεγχόμενων ή "μεταμφιεσμένων" χημικών ουσιών για την παρασκευή "έκστασης"» αναφέρεται στα συμπεράσματα της έκθεσης.

Πρόσφατα, η EUROPOL κατέγραψε στο Βέλγιο την εξάρθρωση των δύο μεγαλύτερων μονάδων παραγωγής ναρκωτικών -που εντοπίστηκαν ποτέ- εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες είχαν τη δυνατότητα ταχείας παραγωγής μεγάλων ποσοτήτων MDMA (3,4-μεθυλενοδιοξυ μεθαμφεταμίνη).

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΝΝΑΒΗΣ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ

Στην Ευρώπη, σε αντίθεση με άλλες περιοχές του κόσμου, η χρήση κάνναβης φαίνεται συνολικά να παραμένει αμετάβλητη ή και να ακολουθεί πτωτική τάση, ιδίως στις νεότερες ηλικιακές ομάδες. Η εικόνα, πάντως, δεν χαρακτηρίζεται από ομοιομορφία. Σε αρκετές χώρες, στις οποίες καταγράφονταν ανέκαθεν χαμηλά ποσοστά επικράτησης, πρόσφατα παρατηρήθηκε αύξηση της χρήσης. «Σε αντίθεση με τον πολιτικό διάλογο που επικεντρώνεται στη διερεύνηση των κανονιστικών επιλογών, οι εξελίξεις στην πράξη επικεντρώνονται πρωτίστως στα μέτρα αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων και των επιβλαβών συνεπειών, που συνδέονται με την παραγωγή και τη χρήση κάνναβης. Γίνονται καλύτερα κατανοητές οι συνέπειες των διαφόρων προτύπων χρήσης κάνναβης για την υγεία. Αυξάνεται η διαθεσιμότητα και η κάλυψη των θέσεων θεραπείας για προβληματικούς χρήστες κάνναβης, παρότι ο αριθμός των χρηστών κάνναβης που ξεκινούν θεραπεία απεξάρτησης σε εξειδικευμένα κέντρα έχει σταθεροποιηθεί» επισημαίνεται και διαπιστώνεται, για μία ακόμη φορά, ότι η κάνναβη αποτελεί τη συχνότερα αναφερόμενη ουσία χρήσης από όσους ξεκινούν θεραπεία για πρώτη φορά στη ζωή τους.

Η έκθεση τέλος αναδεικνύει ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που σχετίζεται με τον «παλαιό» πληθυσμό των χρηστών. Η Ευρώπη πλέον καλείται να περιθάλψει έναν γηράσκοντα πληθυσμό ενεργών και πρώην χρηστών ηρωίνης, πολλοί εκ των οποίων ανήκουν σε κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Στο πλαίσιο αυτό, αυξάνεται το ενδιαφέρον, από τη σκοπιά της πολιτικής, για το τι ακριβώς συνιστά θεραπεία και κοινωνική επανένταξη. Εξάλλου, όσο γερνά ο πληθυσμός των χρηστών, αναμένεται να γίνεται πιο ευάλωτος σε μια σειρά από προβλήματα υγείας.